

Τὸ Σύνδρομο
τῆς
“Νέας Ἐποχῆς”...

...καὶ ἡ Ἐλπίδα
τῆς
Ὁρθοδοξίας μας

*« Λάμπας ἐν τῇ Αἰγύπτῳ φωτισμὸν ἀληθείας, ἐδίωξας τοῦ ψεύδους τὸ σκότος·
τὰ γὰρ εἶδωλα ταύτης Σωτήρ, μὴ ἐνέγκατὰ Σου τὴν ἰσχὺν πέπτωκεν... »*

■ Τόσο στὴν Ἑλλάδα, ὅσο καὶ στὸ Ἐξωτερικὸ

Ἀπόπειρες ἀποκρουφιστικῆς ἐρμηνείας τοῦ Ἡσυχασμοῦ*

Μέρος Α΄

Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος, Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, ὁ Παλαμᾶς, ἀνήκει στὶς κορυφαῖες πατερικὲς προσωπικότητες τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας.

Τὸ πρόσωπό του συναριθμεῖται στοὺς κορυφαίους προμάχους καὶ ἐκφραστὲς τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως, στοὺς ἀπλανεῖς διδασκάλους τῆς ἀληθινῆς θεολογίας καὶ θεογνωσίας, ἀλλὰ καὶ τῆς προφητικῆς, ἀποστολικῆς καὶ ἀγιοπατερικῆς διδασκαλίας καὶ ἐμπειρίας τοῦ τρόπου θεραπείας τῆς ἀνθρωπίνης ὑπαρξης.

Ὁ ἱερός Πατήρ ὑπερασπίστηκε καὶ διατύπωσε μὲ ἀκρίβεια καὶ σαφήνεια τὸ ἀποστολοπαράδοτο φρόνημα καὶ τὸν τρόπο, μὲ τὸν ὅποιο εἶναι δυνατὴ ἡ ἀληθῆς θεογνωσία καὶ κοινωνία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, ἔχοντας ἀπέναντί του ἐκπροσώπους τοῦ ἀνθρωποκεντρικοῦ οὐμανισμοῦ, τοὺς λατινόφρονες καὶ λατίνους τῆς ἐποχῆς του, οἱ ὁποῖοι πολέμησαν τόσο τὸ πρόσωπο τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου ὅσο καὶ τὴν ἡσυχαστικὴ μέθοδο, ὡς ἐκκλησιαστικὴ καὶ ἀγιοπατερικὴ πρακτικὴ, πὺ εἶναι ἄμεσα συνδεδεμένη μὲ τὶς θέσεις τοῦ ἱεροῦ Πατρός.

Οἱ πολέμοί του, ὅπως ὁ Βαρλαάμ, ὡς γνωστόν, θέλησαν νὰ ταυτίσουν τὶς θέσεις του μὲ τὶς αἰρετικὲς διδασκαλίες, τῶν «Μασσαλιανῶν» καὶ ἐπινόησαν τοὺς ἀπαξιωτικοὺς καὶ

(*) Περιοδ. «Διάλογος», ἀριθμ. τεύχους 55 / Ἰανουάριος-Μάρτιος 2009, σελ. 11-13. Τοῦ Πρωτοπρ. Βασιλείου Γεωργοπούλου Δρ. Θ. • Ἐπιμέλ. ἡμετ.

δυσφημιστικούς όρους «όμφαλοψυχία» και «όμφαλοσκόποι».

Στά νεώτερα χρόνια οί Ρωμαιοκαθολικοί και οί Προτεστάντες υίοθέτησαν τόν άπαράδεκτο όρο «Παλαμισμός»¹ γιά νά παρουσιάσουν τήν διδασκαλία τοῦ Άγίου Γρηγορίου ως δήθεν μία άτομική και ιδιόρρυθμου χαρακτήρα διδασκαλία, χωρίς νά παραιτηθοῦν τῆς πολεμικῆς ἢ και τῆς κριτικῆς τους κατά τοῦ ιεροῦ Πατρός².

Προσπάθησαν ακόμη νά συσχετίσουν τόν Ήσυχασμό μέ θρησκευτικές πρακτικές τοῦ Ίνδουισμού, ὅπως τήν Γιόγκα³.

* * *

Σχετικά ὅμως μέ τό πρόσωπο τοῦ Άγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμά και τήν ἡσυχαστική μέθοδο, στά νεώτερα χρόνια, ἐπιχειρήθηκαν και διάφορες απόπειρες αποκρυσταλλικῆς προσέγγισης, παρουσίας και ἐρμηνείας τους, τόσο στήν Ἑλλάδα ὅσο και στό ἐξωτερικό, οί ὁποῖες δέν εἶναι εὐρύτερα γνωστές.

Στά πλαίσια τοῦ ἄρθρου μας αὐτοῦ, και ἔχοντας ως σκοπό μόνο τήν ἐνημέρωση, θά ἐπισημάνουμε βασικά σημεῖα αὐτῆς τῆς απόπειρας αποκρυσταλλικῆς ἐρμηνείας τοῦ Ήσυχασμοῦ, μέ ἀναφορά σέ συγκεκριμένα χαρακτηριστικά παραδείγματα.

Ἐν προκειμένῳ εἶναι αὐτονόητο, ὅτι ἡ συστηματική ἀναίρεση τῶν αποκρυσταλλικῶν θέσεων ξεφεύγει ἀπό τὰ πλαίσια ἐνός ἄρθρου.

* * *

Τό πρῶτο παράδειγμα προέρχεται ἀπό τό ἐξωτερικό.

Ὅπως ἤδη ἀναφέραμε, ἡ απόπειρα αποκρυσταλλικῆς ἐρμηνείας τοῦ Ήσυχασμοῦ δέν εἶναι γνώρισμα ἢ πρακτική μόνο ἑλληνικῶν αποκρυσταλλικῶν κύκλων.

Στά πιό ἀντιπροσωπευτικά παραδείγματα ἀνήκει τό ἔργο τοῦ Pierre A. Riffard, *L'Ésotérisme*, ἕνα ἔργο τό ὁποῖο ἀποτε-

1. Βλ. Πρωτ. Θεοδώρου Ζήση, *Θεολόγοι τῆς Θεσσαλονίκης*, Θεσσαλονίκη 1997, σελ. 91.

2. Βλ. Σταύρου Γιαγκάζογλου, *Προλεγόμενα στή Θεολογία τῶν ἀκτίστων ἐνεργειῶν*, Κατερίνη 1992, σελ. 15-24.

3. Βλ. π. χ. E. von Ivanka, *Byzantinische yogis*, στό *Zeitschrift der deutschen morgen-ländischen Gesellschaft* 102 (1952), σσ. 234-239. Γ. Μαντζαρίδη, *Ἡ περί θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου διδασκαλία Γρηγορίου τοῦ Παλαμά*, Θεσσαλονίκη 1963, σελ. 93.

λεϊ για τὸν χῶρο του βασικὸ ἔργο ἀναφορᾶς (Standardwerk)⁴.

Στὸ ἔργο αὐτό, ὁ Ἑσυχασμὸς ἀφ' ἑνὸς μὲν θεωρεῖται κεφάλαιο τῆς δυτικῆς **ἔσωτε- ριστικῆς** παραδόσεως, ἀφ' ἑτέρου δέ, χαρακτηρίζεται ὡς χριστιανικὴ Γιόγκα⁵ καὶ ἐπιχειρεῖται ἡ ἐπισήμανση ἀναλογιῶν μεταξὺ διαφόρων ἐκπροσώπων τῆς ἡσυχαστικῆς παραδόσεως καὶ Ἰνδουιστικῶν πρακτικῶν⁶.

Στὸ ἴδιο ἔργο, διάφορα φιλοκαλικά κείμενα, μέσα ἀπὸ ἕνα παραμορφωτικὸ πρῖσμα προσέγγισής τους, συγκαταλέγονται στὰ ἀντιπροσωπευτικὰ δείγματα μιᾶς ἀκόμη μορφῆς **ἔσωτερισμοῦ**, μεταξὺ τῶν πολλῶν, στίς διάφορες μορφές τῆς χωροχρονικῆς του ἔκφρασης καὶ ἐξέλιξής του⁷.

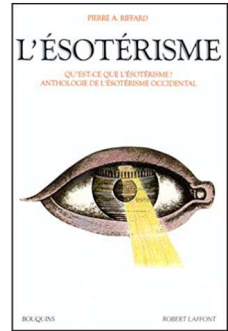
Σὲ ἀντίστοιχα πλαίσια καὶ θέσεις, παρουσίαζε τὸν Ἑσυχασμὸ ὡς κεφάλαιο τοῦ δυτικοῦ **ἔσωτερισμοῦ** στὴν χριστιανικὴ του ἐκδοχή, τὴν δεκαετία τοῦ 1960 καὶ ὁ Luc Benoist, στὸ πολὺ μικρότερο ὡς πρὸς τὸν ὄγκο τῆς ὕλης ἔργο του, *L'Éso-térisme*, πὺ εἶχε ἐκδοθεῖ τὸ 1963 στὴν σειρὰ *Que-sais-je ?*, les Presses Universitaires de France.

* * *

Τὸ δευτέρου παράδειγμα προέρχεται ἀπὸ ἕναν σημαντικὸ ἐκπρόσωπο τοῦ ἑλληνικοῦ ἀποκρυφισμοῦ τὸν Νικόλαο Μαργιωρῆ (1913-1993).

Ὁ Ν. Μαργιωρῆς υἱοθετεῖ ἀνεπιφύλακτα τὸν ὑποτιμητικὸ ὄρο ὀμφαλοσκόποι⁸, ταυτίζει τὸ ἄκτιστο φῶς μὲ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ τὸ χαρακτηρίζει «κυλιόμενον πύρινο ρεῦμα»⁹.

Στὴν συνέχεια ἀναφέρεται ἐκτενῶς στὴν στάση τοῦ σώματος, τονίζοντας ὅτι ὁ ὀμφαλὸς πὺ ἐστίαζαν οἱ μοναχοὶ τὸ βλέμμα τους, στὸν **ἔσωτερισμὸ** χαρακτηρίζεται ὡς περιοχὴ

4. Βλ. Pierre A. Riffard, *L'Éso-térisme. Qu'est-ce que l'éso-térisme? Anthologie de l'Éso-térisme occidental*, Paris 1990.

5. Βλ. Pierre A. Riffard, *L'Éso-térisme*, ὅπ. π., σελ. 609.

6. Βλ. Pierre A. Riffard, *L'Éso-térisme*, ὅπ. π., σελ. 610.

7. Βλ. Pierre A. Riffard, *L'Éso-térisme*, ὅπ. π., σελ. 609-615.

8. Βλ. Νικολάου Μαργιωρῆ, *Μυστικισμός. Χριστοκεντρικός καὶ χριστοκρατικός Μυστικισμός*, Αθήνα 1991, σελ. 233, 238, 239, 242 κ. ἄ.

9. Βλ. Νικολάου Μαργιωρῆ, *Μυστικισμός*, ὅπ. π., σελ. 234, 237, 240.

Νικόλαος Α. Μαργιωρή
(1913-1993).

«*Ἡλιακοῦ πλέγματος*»¹⁰, ὅπου σύμφωνα με τὴν *ἑσωτερικὴ ἀνθρωπολογία* βρίσκεται «*ἡ ἔδρα τοῦ τέταρτου ἐγκεφάλου*»¹¹, καὶ ὅτι μετὰ τὸν διαλογισμό, πὺ ἀυτὸς ἀνακαλύπτει ὅτι ἔκαναν οἱ Μοναχοί, ἔπιπταν σ' ἔκσταση¹².

Ἡ πίστη στὸν Χριστὸ, καὶ ἡ Εὐχὴ δὲν εἶναι, κατὰ τὸν ἐν λόγῳ ἀποκρυφιστὴ, παρὰ μόνο «*ἐκχύλισμα δονητικῆς συγ-κίνησης*»¹³ πὺ ἀποβλέπει στὴν ἀπελευθέρωση, «*ἀπὸ τῆ φυλακῆ τοῦ σώματος τῆς πνευματοψυχῆς, πρὸς τὰ Οὐράνια Βασιλεία*»¹⁴.

Στὴν συνέχεια παρουσιάζει πλῆθος φαντασιῶν τῶν *ἑσωτεριστῶν* ὡς ἀνάλογες θεῖες ἐμπειρίες, ὑποστηρίζει ὅτι οἱ Μασσαλιανοὶ ἔδωσαν πολλὰ στὸν Ἅγιο Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ¹⁵, καὶ ἐπιχειρεῖ νὰ παρουσιάσει ἀναλογίες καὶ συσχετισμοὺς τοῦ ἀκτίστου φωτὸς με ἄλλα φῶτα πὺ βλέπουν οἱ διάφοροι μυστικιστῆς¹⁶.

Ὁμιλεῖ ἰδιαίτερος θετικὰ γιὰ τὴν σημασία καὶ τὴν λειτουργία τῆς φαντασίας¹⁷ καὶ καταλήγει στὸ ὅτι ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, εἶναι σὺν τοῖς ἄλλοις, ὑπερασπιστῆς τῶν ἀληθινῶν μυστικιστῶν¹⁸.

* * *

Τὸ τρίτο παράδειγμα προέρχεται ἀπὸ ἐκπρόσωπο καὶ ὅπαδὸ γκουρουϊστικῆς κίνησης στὴν Ἑλλάδα, ἡ ὅποια εἶναι διεθνῶς γνωστὴ ὡς «*Ἐπιστῆμη τῆς Πνευματικότητος*» (Science

10. Βλ. Νικολάου Μαργιωρῆ, *Μυστικισμός*, ὅπ. π., σελ. 238.

11. Βλ. Νικολάου Μαργιωρῆ, *Μυστικισμός*, ὅπ. π., σελ. 239.

12. Βλ. Νικολάου Μαργιωρῆ, *Μυστικισμός*, ὅπ. π., σελ. 239, 244. • Γιὰ τὸν ἀπολύτως διαφορετικὸ τρόπο κατανόησης τῆς ἔκστασης ἀπὸ τοὺς πατέρες βλ. Α. Παπαδοπούλου, *Θεολογικὴ Γνωσιολογία κατὰ τοὺς Νηπτικὸὺς Πατέρας*, (ΑΒ 25), Θεσσαλονίκη 1977, σελ. 76-84.

13. Βλ. Νικολάου Μαργιωρῆ, *Μυστικισμός*, ὅπ. π., σελ. 242.

14. Βλ. Νικολάου Μαργιωρῆ, *Μυστικισμός*, ὅπ. π., σελ. 242.

15. Βλ. Νικολάου Μαργιωρῆ, *Μυστικισμός*, ὅπ. π., σελ. 251.

16. Βλ. Νικολάου Μαργιωρῆ, *Μυστικισμός*, ὅπ. π., σελ. 255-258.

17. Βλ. Νικολάου Μαργιωρῆ, *Μυστικισμός*, ὅπ. π., σελ. 264-266.

18. Βλ. Νικολάου Μαργιωρῆ, *Μυστικισμός*, ὅπ. π., σελ. 266.

of Spirituality) και ὡς «Sawan – Kipral Ruhani Mission»¹⁹.

Σὲ κείμενό του, ἀφοῦ ἐπισημάνει ὅτι πίστη τοῦ μυστικισμοῦ εἶναι μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ ἡ πεποίθηση ὅτι ὁ ἄνθρωπος «ἀποτελεῖ μία σταγόνα ἀπὸ τὸν Ὠκεανὸ τῆς Θεότητος», πού ὡς τελικὸ στόχο ἔχει νὰ «ένωθει μὲ τὴ Θεότητα»²⁰, θὰ συνδυάσει τὸν μυστικισμό τόσο μὲ κοινὲς δοξασίες ἀμφοτέρων, τοῦ ἀποκρυφισμοῦ δηλαδή καὶ τοῦ γκουρουϊσμοῦ, ὅπως, μετενσάρκωση, διαλογισμός, μαθητής, δάσκαλος, ὅσο καὶ μὲ ἰδιαιτερότητες τῆς γκουρουϊστικῆς κίνησης ὅπως «χορτοφαγία», ἢ τὴν «ιδέα τῶν φωτισμένων ἀγίων»²¹.

Ἀφοῦ, ἀρχικά, συσχετίσει τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ὑποτιθέμενη ἐσωτερικὴ του διδασκαλία, πού αὐτὸς διαπιστώνει, μὲ τὸ πρόσωπο καὶ τὴν διδασκαλία τοῦ Πυθαγόρα²², τὸ πρόσωπο τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, ὅπως καὶ ἄλλων νηπτικῶν πατέρων, τὸ ἐντάσσει στὰ πλαίσια τοῦ χριστιανικοῦ μυστικισμοῦ.

Νὰ σημειωθεῖ ὅμως, ὅτι ὁ ἐν λόγῳ ὀπαδὸς τῆς γκουρουϊστικῆς κίνησης, ἀφ' ἐνὸς μὲν κατανοεῖ τὸν ὄρο μυστικισμὸ μὲ σαφῶς ἀποκρυφιστικὸ περιεχόμενο, ἀφ' ἑτέρου δέ, τὸν λεγόμενο χριστιανικὸ μυστικισμό τὸν θεωρεῖ μετεξέλιξη τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ μυστικισμοῦ.

Στὰ πλαίσια αὐτὰ θεωρεῖ τὸν Ἅγιο Γρηγόριο ὡς ἕναν κρῖκο στὰ πλαίσια μιᾶς ἀλυσίδας προσώπων «πὸν διέσωσαν μέχρι τις μέρες μας ἄβεστη τὴ δάδα τῆς μυστικιστικῆς γνώσης»²³.

* * *

Ὅπως προκύπτει ἀβίαστα καὶ στὶς τρεῖς περιπτώσεις ἀποκρυφιστικῆς ἐρμηνείας τοῦ Ἡσυχασμοῦ πού ἀναφέραμε, ἡ διδασκαλία τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ παρουσιά-

19. Γιά τὴν ἐν λόγῳ Γκουρουϊστικὴ κίνηση βλ. D. C. Lane, *The Radhasoami Tradition: A Critical History of Guru Successorship*, New York – London 1992. R. Hummel, *Sant Mat*, στὸ H. Gasper- J. Müller - Fr. Valentin, *Lexikon der Sekten, Sondergruppen und Weltanschauungen*, 2001⁷, στ. 933 - 939. ● Ἡ ἐν λόγῳ κίνηση δραστηριοποιεῖται στὴν Ἑλλάδα μὲ κέντρα στὶς πόλεις Ἀθήνα, Θεσσαλονίκη, Ἡράκλειο, Ρέθυμνο, Μυτιλήνη.

20. Βλ. Γαβριήλ Σιμονέτου, *Ἑλληνικὸς Μυστικισμὸς*, εἰδικὴ ἔκδοση περ. «Ἄβατον», τ. 58, Φεβρ. 2006, σελ. 3.

21. Βλ. Γαβριήλ Σιμονέτου, *Ἑλληνικὸς Μυστικισμὸς*, ὅπ. π., σελ. 4.

22. Βλ. Γαβριήλ Σιμονέτου, *Ἑλληνικὸς Μυστικισμὸς*, ὅπ. π., σελ. 9.

23. Βλ. Γαβριήλ Σιμονέτου, *Ἑλληνικὸς Μυστικισμὸς*, ὅπ. π., σελ. 24.

ζεται πλήρως διαστρεβλωμένη και ἔξω ἀπὸ κάθε ἱστορική, ἐκκλησιαστική και θεολογική βάση.

Τὰ ὅσα ἀναφέρουν ὡς διδασκαλίες τοῦ Ἁγίου εἶναι ἀπολύτως ἀντίθετα μὲ τὰ ὅσα ὄντως ὁ ἱερός Πατὴρ διδάσκει.

Γι' αὐτὸν θεωρεῖται ὡς ἓνας ἀκόμα ἐκπρόσωπος τοῦ μυστικισμοῦ σὲ καθαρὰ ἀποκρυφιστική *ἐσωτεριστική* βάση, πὺν διατυπώνει προσωπικές του, ἐσωτεριστικοῦ τύπου, ἐμπειρίες.

(Ἔπεται τὸ Μέρος Β΄.)

